

Cao, thấp

Một anh tú tài nọ, để chuẩn bị lên kinh đô thi cử, mượn nhà chùa một gian phòng để ôn thi; tuy vậy anh vẫn cứ lè mề chưa chịu “sôi kinh nấu sủ”. Một chiều nọ, đột nhiên anh kêu tiểu hòa thượng đem sách đến; tiểu hòa thượng đem đến quyển “văn tuyển”, anh tú tài chê là sách thấp; tiểu hòa thượng đi lấy quyển “Hán thư”, anh tú tài lại chê là sách vẫn còn thấp; tiểu hòa thượng lại đi lấy quyển “sử ký”, anh tú tài vẫn cứ chê là sách thấp.

Lão hòa thượng đi ra nói:

- Ba bộ sách ấy, bất kỳ bộ nào nếu ai học thuộc đều có thể được cho là học giả, tại sao anh đều nói là “thấp”?

Anh tú tài gãi đầu:

- Thực ra tôi chỉ muốn dùng sách làm gối kê đầu để ngủ thôi.

Chuyện trên gợi vài ý: - có người sách cao kiến thức thấp, có người sách thấp kiến thức cao – kiến thức mà thôi chưa làm cho trí cao – nhưng làm sao để trí cao?

Khi về nước (1965) với bằng nhạc sư, linh mục nhạc sư Tiến Dũng đến tiểu chủng viện Têrêxa (Long Xuyên) làm cha giáo dạy nhạc; ngài dễ tính đến độ luôn mở toang cửa phòng mình cho chủng sinh ra vào bất cứ lúc nào. Một hôm các chủng sinh hỏi một cha giáo khác:

- Trong phòng cha Tiến Dũng không có lấy một quyển sách thì ngài dạy học làm sao?

Suy nghĩ giây lát, cha giáo ấy trả lời:

- Sách đã hóa người, người đã hóa sách hết rồi!

Ngược lại, có người sách nhiều đến “đựng trần nhà” nhưng kiến thức thấp, vì họ không đọc hoặc đọc mà không học.

Sách với kiến thức, hai chuyện tách biệt nhau là vậy, kiến thức với trí hai chuyện còn tách biệt nhau hơn. Có người kiến thức thuộc hàng bác học, nhưng trí không cao vì họ học mà không hành, bởi hành mới “biết”, “biết” mới tìm ra được một con đường riêng, mới, lạ và ích cho mình cho người; cha xứ Ars (thánh Jean Vianney 1786–1859 người Pháp) kiến thức thấp nhưng trí cao đến được tôn làm quan thầy các cha sở.

Kiến thức với trí, hai chuyện tách biệt đến thế, trí với lòng hai chuyện còn tách biệt đến đâu! Nhiều triết gia, nhà đấu tranh, nhà cách mạng có sách cao, kiến thức cao và trí cao, nhưng vì lòng thấp đã đưa vài thế hệ nhân loại đi vào ngõ cụt. Lòng (tình yêu) mới đưa con người về Chân lý (Thiên Chúa). Không có lòng, sách cao kiến thức cao trí cao đều như những tháp Babel vì “*Amor mundum fecit*” (tình yêu dựng nên thế giới).

Để có sách cao chỉ cần 1 quyển: Tin mừng; để có kiến thức cao chỉ cần học 1 quyển: Tin mừng; để có trí cao chỉ cần thực hành 1 quyển: Tin mừng; để có lòng cao chỉ cần sống quyển: Tin Mừng. Đức Mẹ Maria, Thánh Cả Giuse, gần đây nữ thánh tiến sĩ Têrêxa Nhỏ là những điển hình.

